

Knjiga tri znanja

LOJD ALEKSANDER

Prevela
Dubravka Srećković-Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Lloyd Alexander
THE BOOK OF THREE

THE BOOK OF THREE by Lloyd Alexander.
Copyright © 1964 by Lloyd Alexander. Reissued 1992.
All rights reserved

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

KNJIGE LOJDA ALEKSANDERA
U KOJIMA ĆETE UŽIVATI:

PRIDEJNSKI LETOPISI:
KNJIGA TRI ZNANJA
CRNI KOTAO
LIROV ZAMAK
TARAN LUTALICA
SVETLI KRALJ

Sadržaj

I	SVINJAR POMOĆNIK / 11
II	KRALJEVA MASKA / 20
III	GERGI / 27
IV	GVITEJNTI / 34
V	SKRŠENI MAČ / 43
VI	AJLONVI / 50
VII	KLOPKA / 58
VIII	GROBNICA / 64
IX	FLEUDUR FLAM / 71
X	MAČ DIRNVIN / 80
XI	BEG KROZ BRDA / 89
XII	VUKOVI / 96
XIII	SKRIVENA DOLJA / 104
XIV	CRNO JEZERO / 112
XV	KRALJ AJDILEG / 121
XVI	DOLI / 130
XVII	POLETARAC / 139
XVIII	PLAM DIRNVINOV / 147
XIX	TAJNA / 153
XX	DOBRODOŠLICE / 163

Piščev predgovor

Letopis Zemlje Pridejske nije prepričavanje niti prerada velške mitologije. Pridejn nije Vels – bar ne u potpunosti. Nadahnuće za njega izvire iz te veličanstvene zemlje i njenih predanja, ali u osnovi je Pridejn zemlja koja postoji samo u mašti.

Nekoliko njenih stanovnika izvučeno je iz drevnih priča. Gvidion je, na primer, „istinit“ lik iz legende. Araun, strašni gospodar Anuvina, potekao je iz Mabinogiona, klasične zbirke velških predanja, mada Pridejn znatno više obiluje zlom. A izvorna mitološka osnova postoji i za pehar Araunov, vidovitu svinju Hen Ven, starog volšebnika Dalbena i druge. Međutim, Svinjar Pomoćnik, kao i Ajlonvi zlatnoride kose, rodio se u mome sopstvenom Pridejnu.

Geografija Pridejna jedinstvena je i samosvojna. Moguća sličnost između Pridejna i Velsa možda nije slučajna – ali ne može baš ni poslužiti kao turistički vodič. To je mala zemlja, a ipak ima dovoljno prostranstva za viteštvo i humor; pa čak i jedan Svinjar Pomoćnik može tamo gajiti izvesne snove.

Pridejski letopis je plod mašte. Takvi se događaji nikada ne zbivaju u stvarnom životu. Ili se pak zbivaju? Većina nas nađe se pred zadacima koji umnogome prevazilaze ono za šta verujemo da smo sposobni. Naše mogućnosti retko su jednake našim stremljenjima, i često se nađemo žalosno nepripremljeni. U tom pogledu, svi smo mi u duši Svinjari Pomoćnici.

L. A.

GLAVA I

Svinjar Pomoćnik

Taran je želeo da iskuje mač, ali se Kal, pod uticajem praktične strane svoga obrazovanja, opredelio za potkovice. I tako su čitavog jutra pravili potkovice. Tarana su bolele ruke, čađ mu je nagaravila lice. Naposletku je bacio čekić i okrenuo se Kalu, koji ga je kritički posmatrao.

„Zašto?“, zavapio je Taran. „Što moraju da budu potkoviće? Kao da uopšte imamo konje!“

Kal je bio krupan i debeo, a ćelava glavurda mu se jarkoružičasto sjajila. „Na njihovu sreću“, samo je to rekao osmotrivši krajičkom oka Taranove ruktovrine.

„Bolje bih se pokazao kad bih pravio mač“, pobunio se Taran. „Znam da bih.“ I pre no što je Kal stigao da mu odgovori, šćepao je klešta, zavitlao na nakovanj šinu crvenog usijanog gvožđa i stao da bije čekićem što je brže mogao.

„Ćekaj, ćekaj!“, povika Kal. „Ne ide to tako!“

Ne zarezujući Kala, čak i u nemogućnosti da ga ćuje kroz jeku, Taran je udarao snažnije nego ikada. Vazduhom se razleteše varnice. Ali što je više udarao, to se više metal upredao i uvijao, sve dok najzad gvožđe ne iskoći iz klešta i ne pade na zemlju. Taran je zbunjeno zurio. Podigao je kleštima iskripljeno gvožđe i pregledao ga.

„Pa i nije ti neki mać za junaka“, primeti Kal.

„Upropašćen“, turobno se saglasi Taran. „Lići na bolesnu zmiju“, žalostivo dodade.

„Kao što sam i pokušao da ti kažem“, reče Kal, „skroz si pogrešno pristupio. Moraš da držiš klešta – ovako. Kad udaraš, snaga mora da ti navire iz ramena, a zglob šake da bude opušten. Kad radiš kako treba, prepoznaje se po zvuku. Ima u njemu nekakve muzike. Sem toga“, dodade, „ovo nije metal za oružje.“

Kal vrati izvitopereno, napola iskovano sečivo u viganj, gde mu se svaki oblik potpuno izgubi.

„Kad bih imao sopstveni mač“, uzdahnu Taran, „a ti da me učiš mačevanju!“

„Pu-pu, daleko bilo!“ dreknu Kal. „Šta će ti to da znaš? U Ker Dalbenu ne vode se borbe.“

„Pa nemamo ni konje“, napomenu Taran“, „a kujemo potkovice.“

„Samo ti teraj dalje“, mirno će Kal. „To ti je vežba.“

„Pa i ovo će da bude vežba“, zaokupi ga Taran. „Hajde, bre, nauči me da se mačujem. Sigurno ti je poznata ta veština.“

Kalova blistava glava sinu još jarkije. Na licu mu se pojavio tračak osmeha, kao da je okusio nešto prijatno. „Istina je“, tiho reče, „svojevremeno sam se jedno dvared dohvatio mača.“

„Nauči me sad“, stade da ga moli Taran. Dohvati zatim žarač i zavitla njime, kasapeći vazduh i poigravajući napred-nazad po tvrdo nabijenom zemljanom podu. „Vidiš“, doviknu, „već uglavnom znam.“

„Ruke k sebi“, zacereka se Kal. „Da si tako navalio na mene, dosad bih te saseckao u paramparčad.“ Načas je oklevao. „More, slušaj“, brzo kaza, „bar bi trebalo da znaš šta treba a šta ne treba.“

Uzeo je drugi žarač. „Hajde sad“, naredi, namigujući čađavim okom, „stani kao muško.“

Taran podiže žarač. Dok je Kal izvikivao uputstva, upustili su se u odbijanje i zadavanje udaraca, uz silan tresak, zveket i vitlanje. Na trenutak je Taran bio ubeđen da je bolji od Kala, ali starac se neverovatno lako i hitro obrnu i izmače.

Sada je Taran bio taj koji se očajnički borio da se odbrani od Kalovih zamaha.

Najednom, Kal stade. Stade i Taran, sa žaračem uperenim u prazno. Na vratima kovačnice stajala je visoka, pogurena Dalbenova prilika.

Dalben, gospodar Ker Dalbena, imao je trista sedamdeset i devet godina. Brada mu je toliko sakrivala lice da je vazda izgledao kao da viri preko nekog sivog oblaka. Na malecnom imanju gde su Taran i Kal vodili brigu o oranju, setvi, plevljenju, žetvi i ostalim seoskim radovima, Dalben je na sebe preuzeo obavezu da duboko razmišlja, što je bilo toliko iscrpljujuće zanimanje da ga je mogao obavljati samo u ležećem stavu i žmurečki. Duboko je razmišljao sat i po posle doručka, pa opet kasnije u toku dana. Lupa iz kovačnice probudila ga je iz jutarnjeg razmišljanja; kućni ogrtač visio mu je nakrivo preko čvornovatih kolena.

„Smesta da ste prekinuli s tim budalaštinama“, kaza Dalben. „Iznenaduješ me“, dodade i namršti se na Kala. „Ozbiljan posao čeka da se uradi.“

„Nije kriv Kal“, prekide ga Taran. „Ja sam ga molio da me uči mačevanju.“

„Nisam rekao da me *ti* iznenaduješ“, napomenu Dalben. „Ali možda me i iznenaduješ, uostalom. Mislim da je bolje da kreneš sa mnom.“

Taran pođe iz kovačnice za drevnim starinom, kroz ograđeni deo za živinu pa u belu krovinjaru. Tamo, u Dalbenovom sobičku, police su se ulegale pod mnoštvom pobuđalnih knjiga, koje su se presipale i na pod, među gomile gvozdениh šerpenja, kaiševa načičkanih klincima, harfi sa strunama i bez struna i ostaloga krša.

Taran se smesti na drvenu klupu, kao i uvek kada je Dalben bivao raspoložen da mu očita bukvicu ili da ga izriba.

„U potpunosti shvatam“, reče Dalben sedajući za svojo sto, „da korišćenje oružja, kao i sve drugo, iziskuje izvesnu

majstoriju. Ali kada ćeš se tome učiti, odlučiće glave mudrije od tvoje.“

„Izvini“, zausti Taran, „nije trebalo da...“

„Nisam ja ljut“, kaza Dalben podižući ruku. „Samo malo tužan. Vreme brzo leti; uvek se sve desi ranije nego što se čovek nada. A opet“, promrmlja, gotovo sebi samome, „muči me to. Strepim da je u ovo prste umešao Rogati kralj.“

„Rogati kralj?“, upita Taran.

„O njemu ćemo kasnije“, reče Dalben. Povukao je ka sebi knjižurinu kožnih korica, *Knjigu tri znanja*, iz koje je pokatkad čitao Taranu i koja je, kako je momčić verovao, na svojim stranicama sadržala sve što bi čovek uopšte mogao i poželeti da zna.

„Kao što sam ti i pre objasnio“, nastavi Dalben, „a što si ti po svoj prilici zaboravio – Pridejn je zemlja brojnih pokrajina – malih kraljevstava – i brojnih kraljeva. I naravno, njihovih vojskovođa koji zapovedaju borcima.“

„Ali nad svima njima je Svetli kralj“, kaza Taran, „Mat, sin Matonvijev. Njegov je vojskovođa najmoćniji junak u Pridejnu. Pričao si mi o njemu. Knez Gvidion! Da“, nastavi vatreno Taran, „znam...“

„Ima i drugih stvari, koje *ne znaš*“, kaza Dalben, „iz prostog razloga što ti ih nisam pričao. Ovog trena više me brine carstvo živih nego Zemlja Mrtvih i Anuvin.“

Taran se strese na tu reč. Čak ju je i Dalben izgovarao šapatom.

„I kralj Araun, gospodar Anuvina“, reče Dalben. „Ovo znaš“, nastavi žurno, „Anuvin je više od zemlje smrti. To je riznica, puna ne samo zlata i dragog kamenja već svega što je čoveku korisno. U davna vremena, ljudsko je seme posedovalo ta blaga. Lukavstvom i na prevaru, Araun ih je ukrao, jedno po jedno, za sopstvene zle namene. Neka malobrojna blaga su oteta od njega, ali većina još leži duboko skrivena u Anuvinu, gde Araun nad njima ljubomorno stražari.“

„Ali Araun nije postao vladar Pridejna“, reče Taran.

„Kaži hvala što nije“, reče Dalben. „Zavladao bi da nije bilo Dece Donine, sinova gospe Don i njenog supružnika Belina, Kralja sunca. Davno su doputovali oni u Pridejn iz Letnje Zemlje, i zatekli oblast bogatu i lepu, mada je ljudsko seme malo nje za sebe imalo. Sinovi Donini sagradili su sebi uporište u Ker Datilu, na dalekom severu, u Orlovskim planinama. Odatle su pomogli da se povрати barem deo onoga što je Araun ukrao, i stajali su kao straža pred pretnjom od Anuvina što je vrebala.“

„Grozim se i same pomisli na to šta bi se desilo da nisu došli Sinovi Donini“, kaza Taran. „Sama ih je srećna sudba dovela.“

„Nisam uvek u to siguran“, reče Dalben s kiselim smeškom. „Muževi pridejnski počeli su da se oslanjaju na snagu Kuće Donine kao što se dete drži svoje matere. Čak i danas to čine. Mat, Svetli kralj, poreklom je od Kuće Donine. Isto tako i knez Gvidion. Ali sve je to usputno. Pridejn je živio u miru – onoliko koliko ljudi mogu da budu miroljubivi – sve do danas.“

„Ono što ne znaš“, nastavi Dalben, „jeste sledeće: do ušiju mi je doprlo da se podigao nov i snažan vojskovođa, moćan kao sam Gvidion; neki vele – i moćniji. Ali on je čovek zla, za koga je smrt crna radost. Njemu smrt služi za razbribrigu, kao što bi tebi služio pas.“

„Ko je taj?“, povika Taran.

Dalben zavrte glavom. „Nijedan mu čovek ne zna ime, i stoga ga zovu Rogatim kraljem. Naum mu ne znam. Podozrevam da je ruka Araunova, ali kako – ne umem reći. Kazaću ti sad nešto radi tvoje zaštite“, dodade Dalben. „Sudeći po onome što sam jutros video, glava ti je puna budalaština o junaštvima pod oružjem. Šta god imaš da mi prigovoriš, savetujem ti da to smesta zaboraviš. Van zemlje preti neznačajna opasnost. Jedva da si na pragu muževnog doba, a ja sam donekle odgovoran da te vidim kako ga dostižeš, po mogućstvu zdrav i čitav. Dakle, nećeš odlaziti iz Ker Dalbena ni

pod kakvim okolnostima, čak ni do kraja voćnjaka, a kamoli u šumu – zasad ne.“

„Zasad!“, planu Taran. „Izgleda mi da će uvek biti to zasad, celoga života povrće i potkovice!“

„Tja“, reče Dalben, „ima i gore. Ti bi da budeš slavni junak? Veruješ da je sve u blistavim mačevima i jurcanju na konjima? A što se slave tiče...“

„A knez Gvidion?“, viknu Taran. „Da! Voleo bih da sam kao on!“

„Bojim se“, reče Dalben, „da je to potpuno isključeno.“

„Ali zašto?“ Taran skoči. „Znam da, kad bi mi se dala prilika...“

„Zašto?“, prekide ga Dalben. „U pojedinim slučajevima“, reče, „više učimo dok tražimo i ne nalazimo odgovor na pitanje nego što naučimo saznajući sam odgovor. Ovo ti je jedan takav slučaj. Ne mogu da ti kažem zašto, ali zasad bi te samo još više zbunilo. Ako odrasteš sa iole razuma – mada me ponekad navedeš da u to posumnjam – veliki su izgledi da ćeš doći do sopstvenih zaključaka.“

„Verovatno pogrešnih“, dodade. „Međutim, pošto će biti tvoji, njima ćeš biti malo zadovoljniji.“

Taran klonu i sede na klupu, turoban i ćutljiv. Dalben se već bio prepustio dubokom razmišljanju. Glava mu postepeno klonu na grudi; brada mu je lebdela oko ušiju kao oblak magle i on miroljubivo zahrka.

Prolećni miris jabukovog cveta vio se kroz otvoren prozor. Daleko od Dalbenovog sobička, Taran opazi zelene rubove šume. Njive, spremne za radove, uskoro će pozlatiti leto. *Knjiga tri znanja* je ležala na stolu sklopljena. Taranu nikad nije bilo dopušteno da je čita sam; sada je bio uveren da sadrži više nego što je Dalben odlučio da mu kaže. U osunčanoj sobi, uz Dalbena koji je još duboko razmišljao i nije davao znaka da će prestati, Taran ustade i pođe kroz treperave zrake. Iz šume je dopiralo jednolično kuckanje malja.

Ruke mu posegoše za koricama knjige. Taran bolno jeknu i povuče ih. Žigale su ga kao da su mu svaki prst izujedali stršljenovi. Odskočio je, sapleo se na klupu i skljkao na pod, gde je prste pačenički nabio u usta.

Dalben žmirnu i otvori oči. Zagleda se u Tarana i polagano zevnu. „Bolje idi do Kala po melem za te ruke“, posavetova ga. „Inače se neću iznenaditi ako ti se ospu plikovima.“

Bolnih prstiju, postideeni Taran požuri iz kolibe i nađe Kala nedaleko od bašte.

„Dirao si *Knjigu tri znanja*“, reče Kal. „Nije teško da se pogodi. Sad ćeš biti pametniji. E pa, to ti je jedno od tri osnovna pravila za učenje: mnogo gledaj, mnogo proučavaj, mnogo trpi.“ Poveo je Tarana u štalu, gde su držali lekove za stoku, i sipao mu po prstima nekakvu tečnost.

„Kakva je korist od tolikog proučavanja kad nemam šta da vidim?“, odbrusi Taran. „Mislim da mi je predodređena sudbina da ništa zanimljivo ne saznam, da ni na jedno zanimljivo mesto ne odem, da ništa zanimljivo ne uradim. Očigledno neću biti *ništa*. Nisam ništa čak ni u Ker Dalbenu!“

„Pa lepo“, kaza Kal, „ako te samo to muči, preobrtiću te u nešto. Od ovoga časa, ti si Taran Svinjar Pomoćnik. Pomagaćeš mi da se staram o Hen Ven: vodićeš računa da joj valov bude pun, donosićeš joj vodu i dobro ćeš je izribati svakog drugog dana.“

„To i sad radim“, gorko će Taran.

„Utoliko bolje“, kaza Kal, „jer onda je sve još lakše. Ako već hoćeš da budeš nešto s titulom, onda ništa zgodnije nisam mogao da smislim. I ne može svaki momak da bude pomoćni čuvar jedne vidovite svinje. Zaista, ona je jedina vidovita svinja u Pridejnu, i najviše vredi.“

„Vredi Dalbenu“, reče Taran. „*Meni* nikad ništa ne govori.“

„A ti mislio da hoće?“, uzvratila Kal. „Kada je Hen Ven posredi, moraš da znaš kako da je pitaš – ej, šta ono bi?“ Kal natkrili oči dlanom. Iz voćnjaka je kuljao crn, brujav oblak,

i toliko je naglo naleteo, i toliko blizu Kalove glave, da je morao da odskoči u stranu.

„Pčele!“, dreknu Taran. „Roje se!“

„Nije im još vreme“, viknu Kal. „Nešto nije kako treba.“

Oblak se diže visoko prema suncu. Časak kasnije, Taran iz kokošinjca začu glasno kokodakanje i kreštanje. Okrete se i ugleda pet kokošaka i pevcu kako lepeću krilima. Pre nego što mu je sinulo da pokušavaju da polete, i one su se vinule.

Taran i Kal pojuriše ka kokošinjcu, prekasno da pohvataju živinu. S pevcem na čelu, kokoši nespretno zalepršale kroz vazduh i nestadoše iza obronka.

Iz štale su se rikom oglašavala dva vola i od straha kolutala očima.

Kroz prozor se pomoli Dalbenova glava. Delovao je ljutito. „Postaje apsolutno nemoguće da se duboko razmišlja ili bilo šta radi“, kaza uputivši Taranu oštar pogled. „Jednom sam te upozorio...“

„Nešto je preplašilo životinje“, pobuni se Taran. „Prvo pčele, pa je odletela pilad...“

Dalbenu se lice uozbilji. „To mi nije bilo poznato“, kaza Kalu. „Odmah moramo da pitamo Hen Ven za to, i trebaće nam drvca-slova. Brzo, pomoz mi da ih nađem.“

Kal žurno pođe ka vratima kolibe. „Pažljivo motri na Hen Ven“, naredi Taranu. „Ne ispuštaj je iz vida.“

Kal se izgubi u kolibi da potraži drvca-slova za Hen Ven – dugačke jasenove štapiće sa urezanim bajalicama. Tarana zahvatiše i strah i uzbuđenje. Dalben, znao je, pita Hen Ven za savet samo kad je najveća nužda. Koliko je Taran pamtio, to se nikad pre nije desilo. Požurio je u svinjac.

Hen Ven je obično spavala do podne. A onda bi se, živo trupkajući uprkos debljini, povukla u neki hladoviti ugao svoga obora i udobno tamo provela ostatak dana. Bela svinja je neprestalo roktala i cerekala se za svoj groš, i kad god bi ugledala Tarana, podigla bi široku, bucmastu glavu kako bi mogao da je počeska ispod guše. Ali ovoga puta nije obraćala

pažnju na njega. Brekćući i hropćući, Hen Ven je pomamno kopala po mekoj zemlji na drugom kraju svinjca, tako hitro rijući da ju je malo delilo od izlaska.

Taran viknu na nju, ali grumenje zemlje nastavi da leti velikom brzinom. On se prebaci preko ograde. Vidovita svinja zastade i osvrnu se. Dok je Taran prilazio rupi, već povelelikoj, Hen Ven požuri na suprotnu stranu obora i započe novo kopanje.

Taran je bio snažan i dugonog, ali na sopstveno zaprepašćenje ustanovi da je Hen Ven brža od njega. Čim ju je pojurio oko druge rupe, ona se hitro obrnula na kratkim nožicama i zaletela se ka prvoj. Sada su obe bile dovoljno velike da joj stanu glava i prednje noge.

Taran stade da besomučno trpa zemlju natrag u jamu. Hen Ven je rila brže od jazavca, čvrsto se oduprevši zadnjim nogama, dok je prednjima kopala. Taran je očajnički nastojao da je zaustavi. Ponovo se uspuzao preko plota i odskočio do mesta gde je trebalo da izroni Hen Ven; smislio je da je uhvati i ne pušta je dok ne stignu Dalben i Kal. Potcenio je Hen Ven i njenu brzinu i snagu.

Rasprštaše se zemlja i kamenčići, a svinja probi ispod ograde, odbacivši Tarana uvis. Tresnuo je ostavši bez vazduha. Hen Ven se nadade preko njive, pa u šumu.

Taran se uputi za njom. Ispred se šuma uzdizala mračno i preteći. On duboko udahnu, pa zaroni u šumu za njom.